

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 25.

TÁRSADALOMISMERET

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

OKTATÁSI MINISZTERIUM

AZ ÍRÁSBELI VIZSGA ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS SZEMPONTJAI

A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

A vizsgázó teljesítményének értékelésére nem lehet hatással, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől.

A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli az esszé és esetelemzés megoldásának lehetséges tartalmi összetevőit. Az ettől eltérő jó megoldást el kell fogadni.

A dolgozatot piros színű tollal kell javítani és a tanári gyakorlatnak megfelelően jelölni a súlyosabb helyesírási, nyelvhelyességi stb. hibákat.

A feladatok alatt található négyzetben az elérhető maximális pontszám van feltüntetve, az értékelő a mellette levő üres négyzetbe írja az általa megállapított pontszámot.

Egyes feladatoknál a könnyebb differenciálhatóság érdekében a feladat részpontszámainak összegét osztani kell kettővel (majd esetleg felfelé kerekíteni) a feladatra adható végső pontszám megállapításához.

Egyes feladatoknál fél pont is adható. Ezeket változatlan formában kell az összpontszámhoz írni, és a végén az összesítésnél egyszer kerekíteni (felfelé).

Amennyiben a vizsgázó a B rész mind a két feladatsorából oldott meg feladatokat, és nem állapítható meg egyértelműen, hogy melyiknek az értékelését akarta, az érettségi dolgozatot értékelő tanár feladata annak eldöntése, melyik megoldás a tartalmasabb, majd azt értékeli.

Egyes esszéfeladatoknál a tanuló két kérdés megválaszolása közt választhat, de csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont. Amennyiben tévedésből mind a két feladatot megoldja a vizsgázó, és nem jelöli áthúzással, melyiket értékeljék, az érettségi dolgozatot javító tanár dönti el, hogy melyik feladat kidolgozásáért jár több pont, és azt veszi figyelembe.

Amennyiben bármely feladat értékelésénél a témátartás kompetenciát nulla ponttal értékeli a javító, azaz úgy ítéli meg, hogy a vizsgázó egyáltalán nem a megfogalmazott feladatot oldotta meg, a feladat egészének értékelése nulla pont, más kompetenciára vagy szempontokra pontszám nem adható.

Az értékelő a javítás, értékelés végeztével kitölti a vizsgázó által elért összpontszámot tartalmazó táblázatot.

Fontos tudnivalók

Az érettségi feladatsor két részből áll.

- Az A rész a mindenki által megoldandó feladatokat tartalmazza a társadalom és jelenismeret témaköréből.
- A B rész két feladatsort tartalmaz:
 - I. gazdasági alapismeretek
 - II. pszichológiai alapismeretek

Kérjük, aláhúzással jelölje (fentebb) a vizsgázó, hogy a II. rész két feladatsorából melyiket választja. (Csak az egyik feladatsor megoldásáért kaphat pontot.)

Az írásbeli dolgozat végső pontszámát (max. 75 pont) az I. rész (max. 55 pont) és II. rész (max. 20 pont) pontszámának összege adja meg.

A rész

Társadalomismeret

A.1. Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témákból egyet!

20-25 soros esszé formájában foglalja össze az adott témáról gondolatait!

Fogalmazza meg saját véleményét, álláspontját és érveljen mellette! Említsen néhány, a tartalmat alátámasztó vagy illusztráló példát, esetet!

(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

- **A. Hogyan hatnak életünkre a reklámok?**

vagy

- **B. Mit tehet az állam és az egyén azért, hogy kevesebb mérreg kerüljön az ennivalónkba?**

15 pont	
---------	--

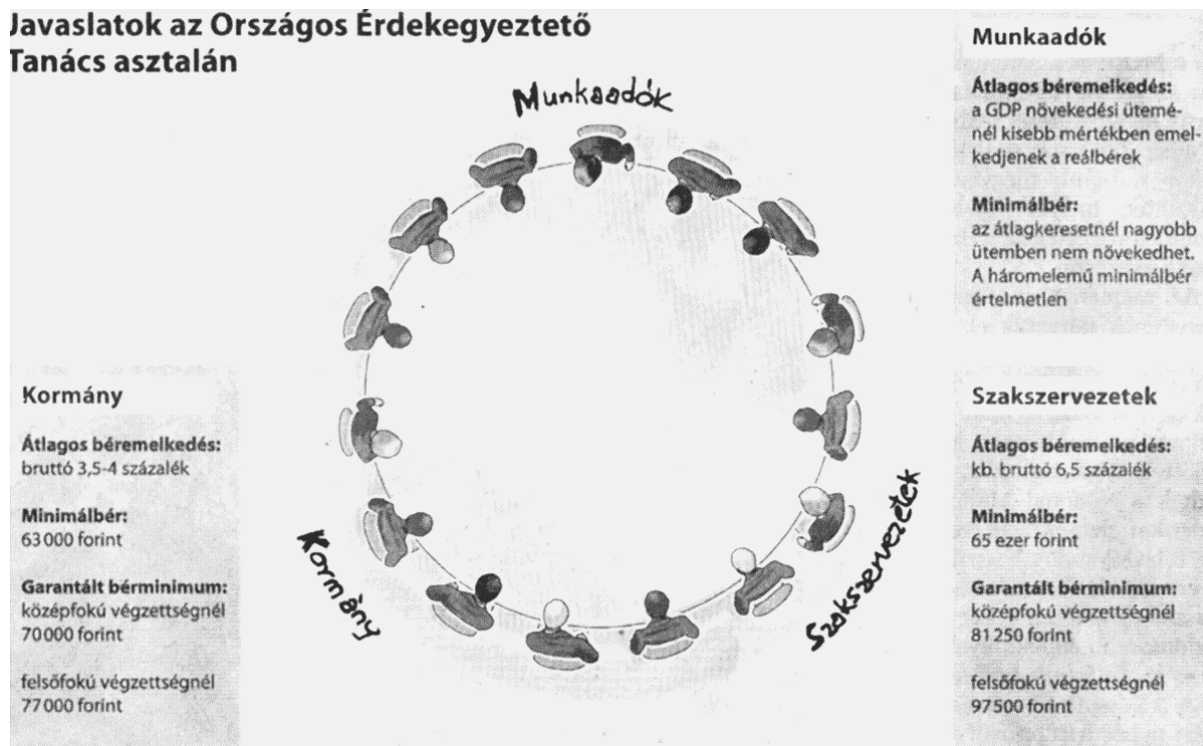
Szempontok, kompetenciák	Hogyan hatnak életünkre a reklámok feladat értékelése	Max. pont	Adott pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2	
A feladat megértése, témátartás	A válasz a reklámok hatásmechanizmusára fókuszál, nem a reklámok bemutatásánál ragad le.	0-1	
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emel ki a vizsgázó, pl. reklámok alkalmazásának társadalmi következményei közt említheti a túlzott fogyasztást, a pazarlást, az eladósodás elterjedésének lehetőségét, egyes divattermékek egészségkárosító hatását. Kiemelheti az eltérő életkorú, vagy iskolai végzettségű személyek különböző védekezési lehetőségét a reklámok befolyásolásával szemben. Említheti a fejlett és a harmadik világ, ebben a vonatkozásban, is eltérő lehetőségeit, a globalizáció szerepét, a mintakövetésre bízató reklámokkal kapcsolatos etikai problémákat. Vizsgálhatja a reklámok nyelvi, szubkulturális hatását. Bemutathatja a társadalmi célú hirdetések fontosságát. Érintheti a politikai célú reklámok speciális szerepét is.	0-4	
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a reklámok hatásának gazdasági, szociológiai, kommunikációs jellemzőiről. Tud a törvényi szabályozás szükségességéről és módjáról. Szakkifejezéseket használ: pl.: kommunikáció, üzenet, információ, PR, marketing, multimédiás eszközök, etikai kódex, fogyasztóvédelem.	0-3	
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz, pl.: ez lehet etikai vagy marketing szemléletű bemutatás, pszichológiai vagy kommunikációs kérdések, a reklámszociológia ezzel kapcsolatos jellemzése. Az elemzés komplexitására törekszik, ezért bemutatja az árnyoldalakat is, (pl. divat-függőséget, pazarlást), de említ pozitívumot is (pl. új fontos ismeretek megszerzésének lehetőségét).	0-3	
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleményét megfogalmazta, megindokolta. Életszerű példákat említett. Legalább két, a médiából ismert példát említett.	0-2	
Összesen		0-15	

Szemponatok, kompetenciák	Mit tehet az állam és az egyén azért, hogy kevesebb mérge kerüljön ennivalónkba? című feladat értékelése	Max. pont	Adott pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2	
A feladat megértése, témataratás	A válasz az élelmiszerforgalmazás egészségügyi, jogi, környezetvédelmi és erkölcsi problémájára fókuszál.	0-1	
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emelt ki a vizsgázó, pl. az állam törvényalkotói szerepét, felelősségét, az ÁNTSZ, a fogyasztóvédelem, a VPOP szerepét. Említhet egészségügyi és erkölcsi szempontokat, a származás és a termékösszetétel pontos feltüntetésének szükségszerűségét, az egyéni felelősség és az oktatás kérdését. Mérgezés vagy károsítás esetén a jogorvoslat és a büntethetőség lehetőségének fontosságát. Szólhat arról, hogy az előítéletek néha háttérbe szorítják az egészségesebb ételek fogyasztását. Elemezheti, hogy mi befolyásolja a vásárlói szokásokat. Kitérhet a gazdaságossági és környezetvédelmi szempontok esetleges ellentétére.	0-4	
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	A feleletből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik az egészségvédelem fontosságáról, a kapcsolódó etikai és gazdasági kérdésekről, az állami szerepvállalás szükségességéről. Szakkifejezéseket használ: génmanipuláció, biotermék, emberi jog, ÁNTSZ, szabvány.	0-3	
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz, pl. jogi, környezetvédelmi vagy egészségügyi, esetleg pszichológiai vagy erkölcsi szempontokat vizsgál. A kérdés teljességének bemutatására törekszik.	0-3	
Önálló vélemény megalkotása, a téma aktualizált (életszerű, saját vagy a médiából ismert példák alkalmazása)	Önálló véleményét megfogalmazta, megindokolta. Életszerű példákat említett, pl. génmanipulált növényeket, gyógyszerrel kezelt sertéseket, túlzott tartósítószer és festékanyag alkalmazását. Közölheti álláspontját a biotermékek elterjedésének lehetőségéről.	0-2	
Összesen		0-15	

A.2. Az alábbiakban az Országos Érdekegyeztető Tanácsban folyó egyeztetésről olvashat. Elemezze az álláspontokat 10-15 sorban a megadott szempontok alapján!

- A kerekasztal mellett folyó tárgyalásokon melyik résztvevők közt feszül a legnagyobb ellentét!
- Indokolja a munkaadók és a munkavállalók szempontjából is a reálbérek növelésének kérdését!

Javaslatok az Országos Érdekegyeztető Tanács asztalán

(Forrás: Magyar Hírlap 2005. október 17.)

10 pont

Szemponatok, kompetenciák	A feladat értékelése	Max. pont	Adott pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2	
A feladat megértése, témataratás	Az Országos Érdekegyeztető Tanács asztalán képviselt álláspontokat elemzi.	0-1	
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	Felismeri, hogy a munkaadóknak és a munkavállalóknak több szempontból is ellentétesek az érdekeik, a kormányoldal köztük egyeztetni kényszerül. A munkaadókat profitszerzés igénye mellett a piaci szempontok (eladhatóság, exportképesség, csődhelyzet,) befolyásolja. A kormány a döntéseiben az eltartottak, az államadósság, a költségvetési hiány, a munkanélküliség, munkahelyteremtés stb. szempontjait is kénytelen mérlegelni.	0-3	
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Az elemzésből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a munkabér nagyságának társadalmi fontosságáról, a felmerülő gazdasági, szociálpolitikai szempontokról. Helyesen használja pl. a reálbér, nominálbér, GDP, minimálbér, munkaadó, munkavállaló, kormány, szakszervezet fogalmakat.	0-2	
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása	A válasz legalább kétféle megközelítést tartalmaz, pl. gazdasági és szociálpolitikai kérdéseket is vizsgál, képes a munkaadók és munkavállalók szempontjait is figyelembe venni.	0-1	
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt, érvel.	0-1	
Összesen		0-10	

A.3. Az alábbi szöveg a jelenkori Magyarország egyik problémájáról, a kábítószer fogyasztásról szól. Mutassa be 10-15 sorban a felvetett kérdést a megadott szempontok és az eset alapján! (A feladat nem várja el a bírósági döntéssel kapcsolatos egyéni álláspont megfogalmazását.)

- Milyen egyéni és társadalmi veszélyei vannak a drog fogyasztásának?
- Mi az állam feladata a drogterjesztés megakadályozásában?

Kábítószer-fogyasztás miatt a Kendermag Egyesület több tagja feladta magát a rendőrségen. Az önfeljelentők márciusban több alkalommal bejelentést tettek a rendőrségen, hogy törvénytelenül drogot fogyasztottak. Összesen több tucatnyian jelentek meg személyesen a rendőrségen, vagy írásban tettek feljelentés maguk ellen. Szeptemberben megszületett az első ítélet az önfeljelentők ellen. Tárgyalás megtartása nélkül F. Lászlót egy évre próbára bocsátották. A próbára bocsátás azt jelenti, hogy ha egy éven belül nem kapják el drogfogyasztásért, vagy nem jelentik fel magukat, akkor büntetésre sem kell számítaniuk. Az egyesület elnökének 45 ezer forintos büntügyi költséget is kell fizetnie.

(Forrás: index.hu 2005. október 14.)

7 pont	
---------------	--

Szempontok, kompetenciák	Feladat értékelése	Max. pont	Adott pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1	
A feladat megértése, témataratás	A válasz a kábítószer fogyasztás egészségi, mentális, családi és gazdasági problémáira fókuszál. Elemzi a leírt eset kapcsán az állam büntetőjogi eszközeit. A vizsgázó nem a kábítószerfajtákat mutatja be.	0-1	
Lényegkiemelés, témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások megfogalmazása, általánosítás	A feleletben lényeges elemeket emelt ki a vizsgázó, megállapítja, pl. hogy az új társadalmi-gazdasági struktúrában a kábítószer forgalmazás, a fiatalok droghasználók aránya jelentősen nőtt. Érinti a fogyasztás pszichés következményeit, a függőséget. Szól a terjesztés alvilággal való kapcsolatáról. A szociális háló jobb kiépítése, a felvilágosítás és a megelőzés fontosságáról, valamint arról, hogy a leszokást segítő hálózat megteremtése a kábítószer elleni küzdelemben a közös felelősségünk. A hír kapcsán elemzi, hogy egyesek ugyan küzdelmet folytatnak a könnyűdrogok legalizálásáért, de az állam mindenféle drogfogyasztást tilt és szankcionál.	0-3	
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Az elemzésből megállapítható, hogy a vizsgázó megfelelő tárgyi tudással rendelkezik a magyarországi kábítószer-használat helyzetéről, a fogyasztás tipikus okairól, következményeiről. Említheti, hogy a droghasználatért egészségügyi, családi, pszichológiai, környezeti okok egyaránt felelősek lehetnek, kiemelheti a kortárs csoportok felelősségét. Szakkifejezéseket használ: pl. deviancia, büntetőjog, függőség, mintakövetés.	0-2	
Összesen		0-7	

A.4. A következőkben Magyarország térképe, egy adatsor és egy grafikon is a házasságon kívül született gyerekek számarányának változását szemléltetik.

(Forrás: HVG 2005. október 22.)

Az adatokhoz kapcsolódó feladat első része tényszerű megállapításokat vár Öntől.

Állapítsa meg, hogy a gyermekek milyen arányban születtek házasságon kívül

Magyarországon 2004-ben!

.....

Említsen meg legalább két megyét, ahol a magas a házasságban született csecsemők aránya!

.....

Állapítsa meg, hogy melyik európai országokban magas a házasságon kívül születettek aránya!

.....

Válasszon ki egy olyan országot, ahol az európai átlagnál nagyobb méretben nőtt a házasságon kívül született gyerekek aránya 1970 és 1990 között.

.....

Keressen példát olyan országra, ahol a legnagyobb arányú változás 1990-2003 között következett be!

.....

Állapítsa meg, hogy 1960 és 2004 között melyik évben volt a legmagasabb a házasságban születettek aránya Magyarországon!

.....

(Helyes megállapításokért fél-fél pont. Részpontoszám: 3 pont)

A következő 3 kérdés rövid kifejtést igényel.

1. Adjon magyarázatot a számsorokból kiolvasható tendencia okaira!

Részpontoszám: 2 pont

2. Keressen vallási magyarázatot az európai országok közt mutatkozó nagyarányú eltérésre a házasságban vagy házasságon kívüli születés területén!

Részpontoszám: 1 pont

3. Állami intézkedések időnként jelentősen befolyásolják a szülési hajlandóságot. Keressen erre példát a magyar vonatkozású adatokból, és az intézkedést értékelje a családok szempontjából!

Részpontoszám: 1 pont

A 4. feladat összpontoszáma:

7 pont	
---------------	--

Tényszerű megállapítások:

- Állapítsa meg, hogy a gyermekek milyen arányban születtek házasságon kívül Magyarországon 2004-ben!
Minden harmadik, vagy egyharmadnyi vagy kb. 30%.
- Említsen meg legalább két megyét, ahol magas a házasságban született csecsemők aránya!
Győr-Moson-Sopron és Vas
- Állapítsa meg, hogy melyik európai országokban magas a házasságon kívül születettek aránya!
Norvégia és Svédország
- Válasszon ki egy olyan országot, ahol az európai átlagnál nagyobb mértékben nőtt a házasságon kívül született gyerekek aránya 1970 és 1990 között.
Norvégia
- Keressen példát olyan országra, ahol a legnagyobb arányú változás 1990-2003 között következett be!
Románia
- Állapítsa meg, hogy 1960 és 2004 között melyik évben volt a legmagasabb a házasságban születettek aránya Magyarországon!
1975

Helyes megállapításokért fél-fél pont jár.

Részpontoszám: 3 pont

Rövid kifejtés

1. Adjon magyarázatot a számsorokból kiolvasható tendencia okaira!
Lehetséges okok:
nőtt a válások száma
gyorsan terjednek az élettársi kapcsolatok
csökkent az egyházak befolyása
sokan vállalják a szingli életmódot
a nők munkába állásával lehetővé vált, hogy egyedül is eltartsák gyermeküket

Legalább két jó válasz 2 pont, 1 jó válasz 1 pont.

Részpontoszám: 2 pont

2. Keressen magyarázatot az európai országok közt mutatkozó nagyarányú eltérésre a házasságban vagy házasságon kívüli születés területén!

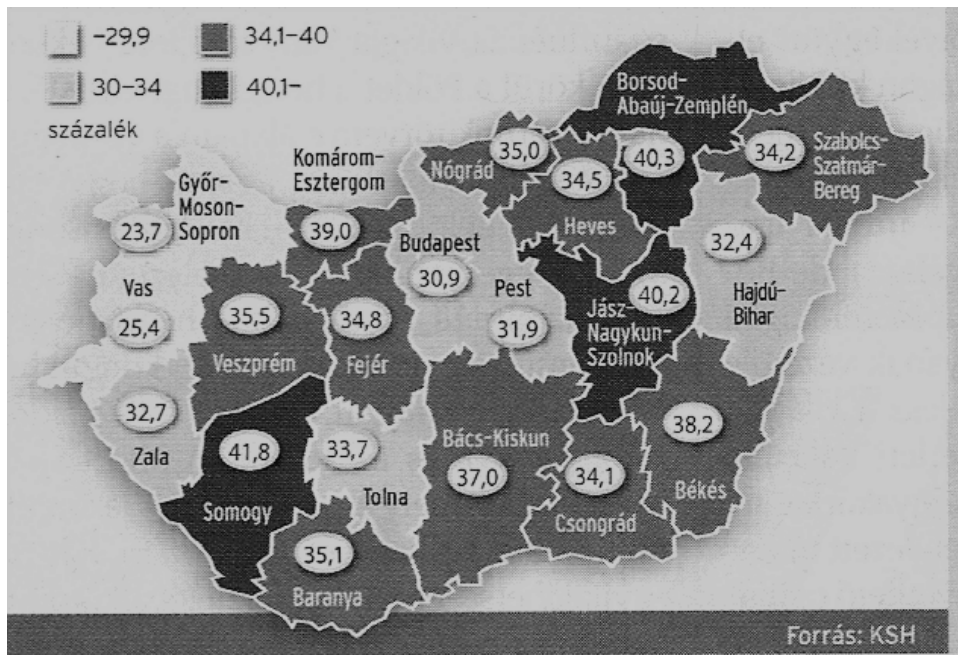
A katolikus többségű, vallását rendszeresen gyakorló családok országaiban (Lengyelország, Olaszország, Horvátország) alacsony a házasságon kívül született gyerekek aránya.

Részpontoszám: 1 pont

3. Állami intézkedések időnként jelentősen befolyásolják a szülési hajlandóságot. Keressen erre példát a magyar vonatkozású adatokból, és az intézkedést értékelje a családok szempontjából!

1975-ben Magyarországon bevezették a gyes-t, ami lehetővé tette, hogy olyan családok is vállalják a gyermekáldást, a 2. vagy 3. gyereket, akiknek előtte erre nem volt anyagi lehetőségük, vagy nem tudták megoldani a kisgyerek elhelyezését az anya munkavállalási kényszere mellett.

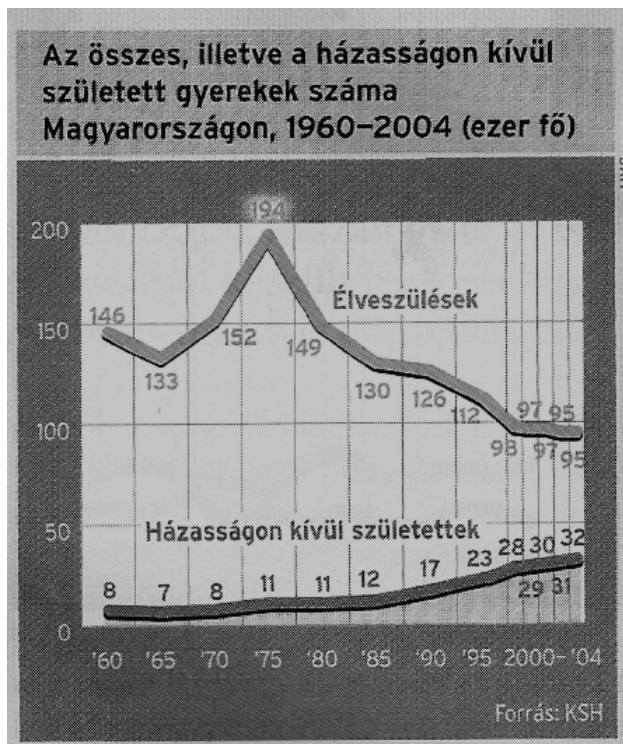
Részpontszám: 1 pont

Házasságon kívül született gyerekek aránya Magyarországon 2004-ben százalékban

A házasságon kívül születettek aránya Európa néhány államában*

Ország	1970	1990	2003
Ausztria	12,8	23,6	35,3
Belarusz	7,3	8,5	23,0
Bulgária	9,4	12,4	46,1
Csehország	5,4	8,6	28,5
Dánia	11,0	46,4	44,9
Finnország	5,8	25,2	40,0
Franciaország	6,8	30,1	44,3**
Görögország	1,1	2,2	4,3
Hollandia	2,1	11,4	31,3
Horvátország	5,4	7,0	10,2
Írország	2,7	14,6	31,4
Lengyelország	5,0	6,2	15,8
Lettország	11,4	16,9	44,2
Litvánia	3,7	7,0	29,5
Luxemburg	4,0	12,9	25,0
Magyarország	5,4	13,1	32,6
Nagy-Britannia	8,0	27,9	41,5
Németország	7,2	15,3	27,0
Norvégia	6,9	38,6	50,0
Olaszország	2,2	6,5	13,6
Oroszország	10,8	14,6	29,2
Portugália	7,3	14,7	26,9
Románia	3,5	4,0	28,2
Spanyolország	1,4	9,6	23,2
Svájc	3,8	6,1	12,4
Svédország	18,4	47,0	56,0
Szlovákia	6,2	7,6	23,4
Szlovénia	8,5	24,5	42,5
Ukrajna	9,2	11,2	19,9

*Az összes újszülöttnél képest. **2002-es adat.
Forrás: Nemzetközi Statisztikai Évkönyv – 2004. KSH

A.5. Az alábbiakban fogalom-meghatározásokat olvashat. Írja a fogalmakat a**kipontozott vonalra!**

A/A *munkamegosztás* olyan módszer, melyben minden egyén szakosodik a termelési folyamat egy meghatározott szakaszának végzésére.

B/ *Ökológia* az a tudomány, amely az élőlények és a környezetük közötti kapcsolatokat vizsgálja, és olyan gondolkodási mozgalom, amely a természet egyensúlyának védelmét hirdeti.

C/A *politikai párt* tartósan szervezett, a helyi szintig tagolt társadalmi csoport, mely nemcsak tagjaitól, hanem szimpatizánsaitól is támogatást vár a közvetlen hatalomgyakorlás érdekében.

(Minden helyes megoldás 1-1 pontot ér)

3 pont	
---------------	--

A.6. Válassza ki és húzza alá az alábbi meghatározások közül azt az egyet-egyét, amely a keretben lévő fogalmakhoz tartozik!

Karizma

Ókori despotikus uralkodó jellemzője

Tömegeket magához vonzó személyes hatalom

Kórusmű

Szkanderbajnok tulajdonsága

A hatalom multimédiás eszközökkel megvalósított legalizálása

Státus

Mentális probléma, pszichés funkciók zavara

Tekintélyt és megbecsülést biztosító pozíció

Az egyén helye a társadalmi rend valamely dimenziójában

Egy társadalmi csoport számára közös értékek képviselése

Statisztikai alapmértékegység

Stabil társadalmi helyzet eredménye

(Csak mindkét helyes aláhúzás esetén jár a pont!)

1 pont	
---------------	--

A.7. Az alábbi kifejezések az Európai Unióval kapcsolatosak. Magyarázza meg a fogalmakat!

Integráció

.....

.....

Jogharmonizáció

.....

.....

Integráció: az EU egyes tagállamai fokozatosan lemondanak nemzeti önrendelkezésük egy részéről a közös célok együttes megvalósítása érdekében.

Jogharmonizáció: tagállamok és a csatlakozásra várók jogrendjének, törvényeinek egységesítése az EU kritériumainak megfelelően.

2 pont	
---------------	--

A.8. Az alábbiakban a kulturális globalizációval kapcsolatban olvashat megállapításokat. A szöveg és meglevő ismeretei alapján fogalmazzon meg a jelenség mellett és ellen 2-2 érvet.

Hollywood nagy hatást gyakorolt a modern világ egészének ízlésére. Sorozatban készültek könnyen érthető, népszerű elbeszéléseket feldolgozó filmek, amelyek hőseivel bárki szívesen azonosult lélekben. A történetek – mindenki meglegedésére – boldog kifejezést nyertek, „happy end”-del végződtek. A legnagyobb „hősök” a filmekben kívül szerepeltek képregényekben, matricákon, pólókon, püssfigurák és játékbabák alakjaként. Az egyik legnépszerűbb, többször feldolgozott figura a Superman. 1930-as évek

közepén álmolta meg két középiskolás fiú. Superman nem földi lény. Gyermekkorában érkezett hozzánk a Kripton bolygóról. A fiú itt nevelkedett, s közben kiderült róla, hogy emberfeletti képességekkel rendelkezik. Kivételes adottságai mellett szép, szerény, jó és szorgalmas is, aki életét a gonosz erők elleni harcra szenteli.

(Forrás: Gönczöl Enikő: *Én és a többiek*)

A kulturális globalizáció előnyös, mert

Lehetséges érvek: sorozatban készülnek könnyen érthető művek, pozitív szemléletre tanítanak a hollywoodi filmek, a filmek olcsókká váltak, tömegek által kifizethetővé, a turista a világ számtalan pontján otthonosan érzi magát az azonos kulturális javak közt, demokratizálódási folyamatot eredményez a tömegkultúra terjedése

A kulturális globalizáció hátrányos, mert

Lehetséges érvek: tömegtermékek művészi színvonala többnyire alacsony, az amerikai tőke elnyomja a nemzeti művészetet, sablonművek készülnek, elfedve a társadalom valóságos problémáit, a piaci szemlélet dominál, olyan modellt mutat, ami a többség számára követhetetlen.

4 pont	
---------------	--

A.9. A feladatban a rendőri munka csoportosításával találkozik. Első feladatként írja a táblázat megfelelő oszlopába a felsorolt intézkedések betűjelét.

Közlekedésrendészet	Közrend és közbiztonság védelme	Bűnüldözés

Csoportosítandó tevékenységek:

- a) Házkutatást tartottak egy gyanúsított lakásán.
- b) Megbüntettek egy fiatalembert, aki piros jelzésnél átszaladt az úttesten.
- c) Traffipax segítségével szűrik ki a gyorsbajtókat.
- d) Helyszínelnek egy betörés után.
- e) Kihallgatják egy kocsmai verekedés szemtanúit.
- f) A rend biztosítása egy engedélyezett tüntetésen.
- g) Forgalomirányítás egy baleset után az elkerülő útra terelés érdekében.
- h) Motoros felvezetést végeznek egy nagykövet útvonalának biztosítására.
- i) Járőröznek egy futballpálya környékén egy meccs kezdete előtt.
- j) Rendőri korrupció elleni küzdelem.

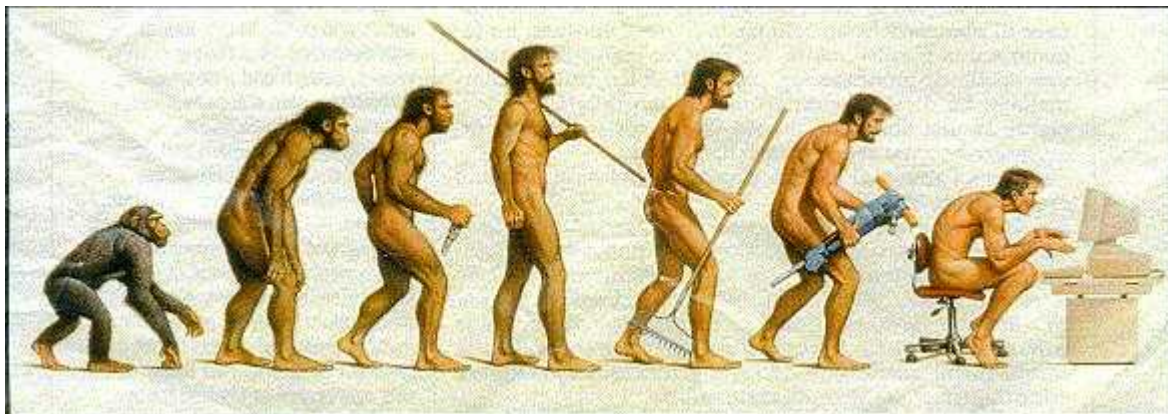
Közlekedésrendészet	Közrend és közbiztonság védelme	Bűnüldözés
B C G	F H I	A D E J

- Hibátlan megoldás esetén: 3 pont
 2 hiba esetén: 2 pont
 3 hiba esetén: 1 pont
 4 vagy több hiba esetén nem jár pont.

3 pont	
---------------	--

A.10. Napjaink egyik modern társadalmi jelenségét bemutató karikatúrához kapcsolódik a következő feladat.

Adjon 5 szavas címet a képnek!
Fogalmazza meg a kép mondanivalóját!

3 pont	
---------------	--

Adjon 5 szavas címet a képnek!

(1 pont)

Minden 5 szóból álló, értelemszerűen megadott cím elfogadható.

Pl.: Az információs társadalom negatív hatásai
vagy Az evolúció zsákutcája az internetfüggés
vagy A túlzott számítógép-használat testi elkorcsosulást eredményez

Fogalmazza meg a kép mondanivalóját!

(2 pont)

Lehetséges megoldás:

Az evolúció lényeges eleme a munkavégzés. Napjainkra az információs társadalom korára a testi fejlődés megállt, sőt, fizikai hanyatlást, egészségkárosodást okoz a számítógép használata.

Vagy

Az ember őse a környezetének volt kiszolgáltatva, de megtanulta azt átalakítani. Napjainkban viszont azzal a veszéllyel kell szembenéznie, hogy az általa teremtett világ szembefordul vele, rontja egészségét, életét.

Csak mind a két feladat helyes megoldása esetén jár a pont.

B rész

Ismételten felhívjuk figyelmét, hogy a B rész két feladatsorából csak az egyiket kell megoldania!

B. I. Gazdasági alapismeretek

B. I. 1/ Mit jelentenek az alábbi betűszavak!

1. GNP:
2. APEH:
3. kkt:
4. szja:

4 pont	
---------------	--

1. bruttó nemzeti termék
2. Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal
3. közkereseti társaság
4. személyi jövedelemadó

B. I. 2/ Húzza alá az igaz állítást!

I.

- A) Az infláció egyenlő a pénzromlással.
- B) Infláció mellett nem lehetséges gazdasági növekedés.
- C) Növekvő infláció növekvő kamatlábakat eredményez.
- D) A magas infláció kedvező a hitelezők számára.

II.

- A) A közalkalmazotti tanács szerepe ugyanaz a közalkalmazottak között, mint a szakszervezeteké a versenyszférában.
- B) A versenyszférában a üzemi tanácsok ugyanazt a szerepet töltik be, mint a közszférában a közalkalmazotti tanácsok.
- C) Szakszervezetet csak ott szabad létrehozni, ahol ehhez a munkaadók hozzájárulnak.
- D) Közalkalmazotti tanács bármely munkahelyen létrehozható.

III.

- A) A sikeres vállalkozást az tud alapítani, aki rendelkezik a megfelelő tőkével.
- B) A sikeres vállalkozás a jó ötlettel kezdődik.
- C) Az óvatosság a vállalkozó legfontosabb jellemzője.
- D) A sikeres vállalkozás meghatározója a rövidtávon elérhető profit.

3 pont	
---------------	--

B. I. 3/ Döntse el, **igaz vagy hamis** egy-egy állítás! Húzza alá a megfelelőt!

a.) Magyarország külkereskedelmi mérlege egyre nagyobb aktívumot mutat, vagyis egyre pozitívabb.

Igaz – Hamis

b.) A profit az árbevétel és a költségek különbsége.

Igaz – Hamis

c.) Kft-t egy személy is alapíthat.

Igaz – Hamis

d.) A munkaerőpiacon a munkát keresők adják a keresletet.

Igaz – Hamis

e.) Magyarországon EU-tagságunk óta senki sem köteles vámot fizetni.

Igaz – Hamis

f.) A részvénytársaságok tulajdonosai minden vagyontárgyukkal felelnek a cég tartozásaiért.

Igaz – Hamis

(Elemenként fél pont)

3 pont	
---------------	--

a) Hamis b) Igaz c) Igaz d) Hamis e) Hamis f) Hamis

B. I. 4/ Elemezze, értelmezze az alábbi esetet, tegyen **javaslatot** a megoldásra!

A szennyvízszippantás piacán az önkormányzat korlátozásokat vezetett be, csak egy vállalkozás végezheti ezt a tevékenységet az adott körzetben. A hivatal arra hivatkozott, hogy így jobban tudja ellenőrizni a vállalkozó tevékenységét, vagyis hogy hova ereszti le a szennyezett vizet, illetve ellenőrzése alatt tudja tartani a szolgáltatás árát. Az első néhány év tapasztalatai a következők voltak: az önkormányzat pályázatán vesztés, korábban ezt a tevékenységet végző vállalkozások tönkrementek; a szennyvízszippantás díja minden évben az inflációt meghaladó mértékben nőtt, a működési költségek, illetve a fejlesztési költségek növekedésére való hivatkozással; a szállító céget többször feljelentették, hogy nem tartja be a környezetvédelmi, illetve technológiai előírásokat.

5 pont	
---------------	--

Szempontok, kompetenciák	Az esetelemzés értékelése	Max. pont	Adott pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1	
Témataratás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Felismeri, hogy az adott piacon monopólium alakult ki, a monopolhelyzet versenytársakra és fogyasztókra gyakorolt hatását vizsgálja.	0-2	
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Bemutatja, hogy a monopólium kialakulásának következtében a versenytársak tönkrementek, hogy a cég helyzetével visszaélve indokolatlan mértékben emelte az árakat, miközben a versenytársak hiányát kihasználva a környezetvédelmi előírásokat sem tartotta be stb.	0-4	
A szakmai nyelv használata	Használja az önkormányzati szabályozás és/vagy ellenőrzés, a verseny, profitérdekelttség, a monopólium, a költség, a fejlesztés, az infláció, a környezetvédelem, stb. fogalmak többségét.	0-2	
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt, értékelést a monopolhelyzet kialakulásával kapcsolatban, megoldási javaslatában utal az önkormányzat ellenőrző szerepének és/vagy a versenyhelyzet visszaállításának lehetőségére stb.	0-1	
Összesen		0-10	
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5	

B. I. 5/ Elemezze, értelmezze az alábbi esetet, mutassa be a marketing és az eladások összefüggését!

A Yamaha a világ zongorapiacának 40%-át uralta, az összes kereslet azonban évi 10%-kal csökkent. A zongoraágazat feladása helyett a Yamaha menedzserei alaposan megvizsgálták a piacot, és azt találták, hogy a zongorák zöme az idő nagy részében használatlanul, hangtalanul áll valahol. Kiderült, hogy sokkal több embernek van zongorája, mint ahányan játszani tudnak rajta. Az emberek nem szívesen töltik idejüket azzal, hogy a zongorázás mestereivé képezzék magukat. A Yamaha ezért úgy döntött, kiegészíti a piacon lévő zongoráit egy optikai és egy digitális technológiát tartalmazó berendezéssel, amely zongoradarabokat tud előadni, és meg is tudja ismételni zongoraművészek előadásait. Ez az újítás valósággal új életet lehel a zongorapiacba.

(Kotler: Marketingmenedzsment. Műszaki Könyvkiadó, 1999. 406. o.)

.....

5 pont	
---------------	--

Szemponatok, kompetenciák	Az esetelemzés értékelése	Max. pont	Adott pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1	
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	A hanyatló termék eladásainak marketingeszközökkel (termékfejlesztés) történő fellendítésére koncentrálnak	0-2	
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Megfogalmazhatja, hogy az elektromos zongorák piaca hanyatló szakaszába lépett, a cég piackutatásának eredményeképpen feltárta a hanyatlás egyik okát, termékfejlesztéssel (korszerűsítéssel) meghosszabbította a termék életciklusát, vagyis marketingeszközök alkalmazásával növekedtek az eladások. Esetleg rámutathat a piacvezető cég innovációban játszott szerepére is.	0-4	
A szakmai nyelv használata	Használja a marketing, a piackutatás, a termékfejlesztés (innováció), a termékélet-ciklus, a piaci részesedés stb. fogalmak többségét.	0-2	
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt, értékelést az eladások növekedése és a piackutatást követő termékfejlesztés kapcsolatáról.	0-1	
Összesen		0-10	
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5	

B.II.
Pszichológiai alapismeretek

B.II.1. Válasszon a megadott témákból egyet! Írjon 15-20 soros esszét a megadott szempontok alapján.

(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

• **Miért fontos, hogy kommunikáljuk az érzelmeinket?**

Hogyan, mely csatornákon tesszük ezt?

Hogyan árnyalják a különböző kultúrák az érzelemkifejezést?

Fogalmazza meg saját véleményét is, és válaszát illusztrálja példákkal!

Vagy

• **Milyen fontossága van az intelligenciahányadosnak (IQ) az egyén életének sikerességében?**

Vannak-e más tényezők is abban, hogy milyen sikeres lesz az ember, hogyan tud megküzdeni a problémákkal?

10 pont	
----------------	--

• **Miért fontos, hogy kommunikáljuk az érzelmeinket?**

Szemponatok, kompetenciák	Az esszé értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladat megértése, témataratás, lényegkiemelés	Valóban az érzelmek kommunikációjáról ír, és nem tér ki lényegtelen témákra.	0-2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Feltárja, hogy az érzelmek kommunikációja a kultúrák által módosított, de alapvetően az evolúció során kialakult, általános, az állatvilágban is megjelenő jelenség. Kifejti, hogy az érzelmeket nyelvi és paralingvális csatornákon egyaránt közvetítjük (hanghordozás, szóhasználat, hangmagasság, hangszín; öltözködés, testtartás stb.). Ez segíti a kommunikációs partnereket, hogy egymásra hangolódjanak; árnyalja a szöveg jelentését.	0-4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Használja a kommunikáció, nonverbális, érzelem, kultúra, öröklés stb. fogalmakat.	0-4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúsága	Legalább két szempontból megközelíti az érzelmek kifejezés öröklött, illetve kultúra által közvetített összetevőit.	0-4
A téma aktualizált (életszerű, saját, vagy a médiából ismert példák alkalmazása), önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt, vagy példákat hoz az érzelmek kifejezés témájával kapcsolatban.	0-4
Összesen		0-20
A végső pontszám (összesen/2) kerekítés után		0-10

- Milyen fontossága van az intelligenciahányadosnak (IQ) az egyén életének sikerességében?

Szemponatok, kompetenciák	Az esszé értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-2
A feladat megértése, témataratás, lényegkiemelés	Valóban a kognitív képességeknek az érvényesülésben betöltött szerepéről ír, és nem ágazik el lényegtelen dolgok irányába.	0-2
Témájának megfelelő tények, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri, hogy az intelligencia önmagában még nem elég ahhoz, hogy az életben érvényesüljünk. Számos egyéb személyiségvonás, képesség a rendelkezésünkre áll, hogy sikeresek legyünk, és hogy megküzdjünk a problémákkal. Ilyen például a kreativitás, spontaneitás, integráltság, autonómia, humorérzék, megküzdési stratégiák, szociabilitás stb.	0-4
Ismeretek mélysége, az adott tudománynak megfelelő tárgyi tudás, a szakmai nyelv használata	Használja a témába vágó szakkifejezéseket, pl. intelligencia, kreativitás, megküzdési mód, rugalmasság, spontaneitás stb.	0-4
A megközelítés sokszínűsége, komplexitása, problémaközpontúsága	A kérdésben említett összes szempontot taglalja.	0-4
A téma aktualizált (életszerű, saját, vagy a médiából ismert példák alkalmazása), önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt, vagy aktuális példával illusztrálja a témát.	0-4
Összesen		0-20
A végső pontszám (összesen/2) kerekítés után		0-10

B.II.2 Elemezze 5-10 sorban az esetet abból a szempontból, hogy mik a meggyőzés leghatékonyabb eszközei; milyen tanulási formák állnak a történet háttérében!

Alkoholbetegek részére szerveztek egy leszoktató programot. Ebben elhangzott egy előadás arról, hogy mik lehetnek a túlzott, rendszeres alkoholfogyasztás káros egészségügyi következményei. Az előadást egy súlyosan károsodott, megnagyobbodott máj bemutatása illusztrálta. A bemutató után készített interjúk során a résztvevők a következő, meglepő megállapítást tették: „Soha többet nem eszem májat!”

.....

5 pont	
---------------	--

Szemponatok, kompetenciák	Az esetelemzés értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontság	Valóban a hatékony meggyőzés lehetőségeiről ír, és nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	0-2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri, hogy a hatékony meggyőzés nem az averzív kondicionálás, a visszataszító ingerek használatával működik, hanem lényegesen nagyobb szerepe van a pozitív példamutatásnak (modellkövetéses tanulás), vagy a társas meggyőzésnek, amikor a csoporttagok egymást győzik meg (így működnek például az önsegítő csoportok).	0-4
A szakmai nyelv használata	Használja a kondicionálás, jutalmazás, megerősítés, meggyőzés, példamutatás, modellkövetés stb. szavakat.	0-2
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt.	0-1
Összesen		0-10
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5

B.II.3. Írja le 5-10 sorban, hogy a szocializációnak mik az alapvető jellemzői! Ismertesse, hogy az ember életében mikor kezdődik és meddig tart a szocializáció folyamata! Mutassa be, kik a résztvevői ennek a folyamatnak! Válaszát illusztrálja példákkal is!

Éva három éves koráig csecsemőotthonban nevelkedett, mert édesanyja nem tudta vállalni a gondozását. Később örökbefogadó-szülőkhöz került, akik nagyon szerettek volna egy gyermeket, de nem lehetett nekik. A kislány szépen fejlődött, gyarapodott. Jól tanult, és örökbefogadó-szülei igazán büszkék voltak rá; megtanították mindarra, ami szerintük jó és értékes az ember életében. Éva csak későn, a serdülőkor küszöbén tudta meg, hogy örökbe fogadták, ekkortól kezdődtek a bajok. Úgy érezte, hogy becsapták, és ettől kezdve minden szomorúságáért és kudarcáért örökbefogadó-szüleit tette felelőssé. Nagykorúvá válva felkutatta édesanyját, és megpróbált vele kapcsolatba kerülni; de néhány rosszul sikerült, kiábrándító találkozás után letett szándékáról. Megismerkedett egy fiúval, és később ő maga is anyává válva megpróbált mindent úgy csinálni, ahogy az örökbefogadó-szülei tettek vele kapcsolatban, és szeretettel felnevelte gyermekét.

5 pont	
---------------	--

Szemponatok, kompetenciák	Az esetelemzés értékelése	Max. pont
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás	A kifejtés mondatokból áll, a szöveg logikusan és szabatosan felépített. Nem tartalmaz súlyos nyelvtani vagy helyesírási hibát.	0-1
Tématartás, lényegkiemelés, problémaközpontúság	Valóban a szocializáció folyamatáról ír, és nem ágazik el lényegtelen témák irányába.	0-2
A feladatban leírt esetnek megfelelő érvek, összefüggések, gondolatok, megállapítások közlése	Felismeri, hogy a szocializáció kétirányú, interaktív folyamat; a gyermek tulajdonságai is alakítják az őt szocializáló közeget. Az életkor előrehaladtával a személy társas viszonyrendszere egyre összetettebb, egyre több szerepet tölt be egyszerre (lény, feleség, anya, dolgozó). Mivel a szociális pozíciókban bekövetkező változások újabb szereptanulást igényelnek, ezért a szocializáció az egész életen át tartó folyamat.	0-4
A szakmai nyelv használata	Használja a szocializáció, szerep, azonosulás, viszonyrendszer stb. kifejezéseket.	0-2
Önálló vélemény megalkotása	Megfogalmaz önálló véleményt.	0-1
Összesen		0-10
A végső pontszám (összesen/2) a kerekítés után		0-5